

Nr 47

Utlåtande i anledning av väckta motioner om ersättning till arbetsgivare för anmälan till allmän försäkringskassa.

Andra lagutskottet har behandlat två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr I:356 av herr *Lundberg* och herr *Nilsson, Yngve*, samt nr II:443 av herrar *Nilsson* i Bästekille och *Hedin*.

I motionerna, vilka är likalydande, har hemställts, »att lagen om allmän försäkring ändras så, att försäkringskassorna får möjlighet att utge ersättning till arbetsgivare som med kassan träffar överenskommelse om sjuk- och friskanmälan för kassans räkning, och att vederbörande utskott måtte utarbeta förslag till härför erforderlig författningstext».

Beträffande de skäl motionärerna anför till stöd för sin hemställan får utskottet, i den mån redogörelse därför inte lämnas i det följande, hänvisa till motionen I:356.

Utskottet har i den ordning 46 § riksdagsordningen föreskriver inhämtat yttrande över motionerna från riksförsäkringsverket. Vidare har Försäkringskassaförbundet och Svenska arbetsgivareföreningen på utskottets begäran yttrat sig över motionerna.

Gällande bestämmelser m.m.

De allmänna försäkringskassornas verksamhet

De allmänna försäkringskassorna har konstruerats som självständiga juridiska personer. Inom sjukförsäkringen har de ställning av försäkringsgivare med eget ekonomiskt ansvar för försäkringsrörelsen. I 18 kap. lagen om allmän försäkring meddelas grundläggande bestämmelser rörande kassorna och deras verksamhet. Allmän försäkringskassa får ej bedriva annan verksamhet än som angives i lagen eller i bestämmelser som utfärdats med stöd av densamma (5 §). För försäkringskassas förbindelser häftar endast kassans tillgångar. Utan riksförsäkringsverkets medgivande får allmän försäkringskassa ej överlåta eller med in-teckning för gäld belasta fast egendom och ej heller upptaga, övertaga eller ikläda sig ansvar för lån eller åtaga sig annan förpliktelse, såvida ej denna har omedelbart sammanhang med kassans verksamhet (4 §). Riksförsäkringsverket (RFV) utövar tillsyn över de allmänna försäkringskassorna. Dessa skall ställa sig verkets anvisningar till efterrättelse (2 §).

¹ *Bihang till riksdagens protokoll 1967. 9 saml. 2 avd. Nr 47*

Försäkringskassornas sjukkontroll

Enligt lagen om allmän försäkring utgår sjukpenning vid sjukdom som förorsakar nedsättning av arbetsförmågan med minst hälften. För den dag då sjukdomsfallet inträffade utgår sjukpenning endast om den försäkrade på grund av sjukdomen gått miste om dagpenning från erkänd arbetslöshetskassa. Sjukpenning må ej utgivas för tid, innan anmälan om sjukdomsfallet gjorts hos den allmänna försäkringskassan, där ej hinder mött för sådan anmälan eller eljest särskilda skäl föranleda att sjukpenning bör utgå (3 kap. 10 §). Oriktiga uppgifter från den som är berättigad till ersättning enligt lagen kan medföra indragning eller nedsättning av ersättningen samt återbetalningsskyldighet. Försäkringskassorna måste ofta ta kontakt med arbetsgivare för kontroll av de anställdas bortovaro från arbetet. Arbetsgivarna är underkastade en allmän skyldighet att till försäkringskassa lämna uppgift för namngiven person rörande förhållanden som är av betydelse för lagens tillämpning och är sålunda skyldig att medverka vid bl.a. sådan kontroll (20 kap. 9 §). Vid underlåtenhet att lämna begärda uppgifter kan böter, högst 100 kr., ådömas.

Riksförsäkringsverket behandlar i ett den 20 december 1966 utfärdat cirkulär (nr 19/1966) frågan om sjukkontrollen efter sjukförsäkringsreformens ikraftträdande den 1 januari 1967. I cirkuläret anföres, att reformen kan antas medföra ett ökat behov av närmare kontakt med sjukfallen och att försäkringskassorna för detta ändamål måste intensifiera sjukkontrollverksamheten. Sjukkontroll definieras som åtgärder vilka försäkringskassa vidtar för att få underlag för en riktig utbetalning av sjukpenning. De åtgärder som i detta hänseende främst bör komma i fråga är bl.a. förfrågan hos arbetsgivare samt överenskommelse med vissa arbetsgivare om sjuk- och friskanmälan genom arbetsgivarens försorg. Beträffande förfrågan hos arbetsgivare anför RFV bl.a. att förfrågan helst bör ske skriftligen. Kontroll av frånvarotid från arbetet bör ske stickprovsvis. När det gäller omfattningen av denna stickprovskontroll kan helt allmänt sägas att den i flertalet kassor bör ske i betydligt större utsträckning än tidigare. Som regel bör kontrollen omfatta minst tio procent av samtliga sjukpenningfall. Utöver kontrollen av frånvarotid bör kontroll ske av uppgifter som har betydelse för tillämpningen av den s.k. fridagsregeln. RFV framhåller, att nu angivna kontrollmetod, som sker med användande av särskilda blanketter, inte skall ske i fall där överenskommelse träffats om sjuk- och friskanmälan genom arbetsgivarens försorg.

Överenskommelse med vissa arbetsgivare om sjuk- och friskanmälan genom arbetsgivarens försorg

Ovannämnda cirkulär innehåller närmare anvisningar rörande här avsedda överenskommelser. RFV rekommenderar försäkringskassorna att från såväl kontroll- och rationaliseringssynpunkt för kassorna som ser-

vicesynpunkt för de försäkrade träffa överenskommelse med sådan arbetsgivare, som har ordnad personalredovisning om att arbetsgivaren skall ta emot sjuk- och friskanmälan från sina anställda i egenskap av ombud för kassan och vidarebefordra anmälningarna till kassan. Vid cirkuläret har fogats formulär till sådan överenskommelse som här avses. RFV framhåller, att arbetsgivare bör göras uppmärksamma på att de, innan avtal slutes, bör samråda med de anställdas lokala fackliga organisationer. Vidare anföres, att det också bör klargöras att de anställda måste göra sjukanmälan till kassan, när arbetsgivaren på grund av att företaget är stängt saknar möjlighet att mottaga sådan anmälan. I fall då anställd gjort sjukanmälan direkt till kassan, skall kassan underrätta arbetsgivaren om tidpunkten för den anställdes sjukanmälan till kassan, om av sjukanmälan från arbetsgivaren framgår att sjukanmälan till denne gjorts vid en senare tidpunkt. Den kontakt som erhålles med arbetsgivare, vilken slutit avtal med kassan, bör även i övrigt utnyttjas vid kassornas kontrollverksamhet, t.ex. vid planeringen av extern sjukkontroll.

I det följande återges ingressen samt vissa av de punkter, som upptagits i det formulär till överenskommelse, som upprättats av RFV:

Överenskommelse

I syfte att undvika att de anställda skall behöva göra sjuk- och friskanmälan till både försäkringskassan och arbetsgivaren har mellan — — — — — allmänna försäkringskassa (nedan kallad kassan) och — — — — — (nedan kallad arbetsgivaren) följande överenskommelse träffats.

1. Kassan befullmäktigar arbetsgivaren att i sitt ställe mottaga sjuk- och friskanmälan från samtliga hos honom anställda, som är sjukpenningförsäkrade i kassan.

Dagen för den anställdes sjukanmälan till arbetsgivaren skall räknas som sjukanmälningsdag till kassan.

2. Sjuk- och friskanmälan vidarebefordras till kassan av arbetsgivaren.
— — — — —

6. Den anställda har att tillse att läkarintyg kommer kassan till handa när sådant intyg erfordras.
— — — — —

8. Under tid, då arbetsgivaren har stängt och inte har särskild anordning för mottagande av sjukanmälan från anställd, är denne oförhindrad att göra sjukanmälan direkt till kassan.

9. Överenskommelsen träder i kraft den — — — — — och gäller tills vidare. Överenskommelsen upphör att gälla tre månader efter uppsägning.

Formuläret innehåller icke någon klausul om ersättning till arbetsgivaren för dennes åtagande.

Viss tidigare riksdagsbehandling

Såsom framgår av föregående avsnitt avser förevarande motioner frågan om ersättning till arbetsgivare för uppgifter som lämnas efter *frivilligt åtagande*. Frågan om ersättning då det föreligger *uppgifts- eller uppbördsskyldighet* till det allmänna för arbetsgivaren har upprepade gånger varit föremål för riksdagens prövning.

Vid *1965 års riksdag* begärdes i motionerna I:346 och II:416 utredning och förslag dels beträffande samordning och förenkling av de uppgifts- och uppbördsskyldigheter, som av det allmänna ålägges företagen, dels ock om bestämmelser genom vilka arbetsgivare skulle medges rätt till ersättning för de uppbörds- och uppgiftsskyldigheter, till det allmänna, vilka hittills icke varit ersättningsgrundande. Allmänna beredningsutskottet, vars utlåtande (nr 30) godkändes av riksdagen, tillstyrkte motionerna i vad avsåg samordning och förenkling av uppgifts- och uppbördsskyldigheten medan utskottet inte fann skäl för bifall till motionerna i övrigt. I sistnämnda hänseende anförde utskottet, att företagarnas skyldighet att lämna uppgifter i princip icke avviker från den skyldighet i detta hänseende som i dagens samhälle i stor utsträckning åvilar varje medborgare utan att ersättning utgår. Utskottet kunde därför inte ansluta sig till motionärernas förslag om ersättning för uppgiftsskyldigheten. I fråga om åligganden med uppbörd av skatt erinrade utskottet om att ersättning redan utgår för uppbörd av varuskatt. Vidare framhölls att även i fråga om källskatt en viss ersättning kan sägas utgå genom att företagen äger under viss tid disponera och tillgodogöra sig ränta å innehållna skattemedel.

I motioner till såväl *1966 års riksdag* som till *innevarande års riksdag* har framställts likartade yrkanden som det år 1965 framställda yrkandet om rätt för arbetsgivarna till ersättning för uppgifts- och uppbördsskyldigheten. Allmänna beredningsutskottet anförde i sina av riksdagen godkända utlåtanden (1966:10 och 1967:4) att såvitt utskottet kunnat finna hade under den tid som förflutit sedan frågan sist prövades av riksdagen icke förekommit något som borde föranleda ett ändrat ställningstagande. Utskottet erinrade i sitt i år avgivna utlåtande även om att det pågående arbetet med rationalisering av skattesystemet och skatteadministrationen kan komma att medföra lättnader i arbetsgivarnas åligganden.

Remissyttrandena

Riksförsäkringsverket anför efter en redogörelse för vissa hithörande bestämmelser i lagen om allmän försäkring följande.

För att uppnå en effektivisering av försäkringskassornas kontrollverksamhet genom samordning med den kontroll rörande frånvaro, som det är i arbetsgivarnas eget intresse att utöva, har det under senare år förekommit att kassor sökt intressera större företag att för de anställdas räk-

ning ombesörja sjuk- och friskanmälningar till kassan, och åtskilliga överenskommelser av denna innebörd har träffats. Sådana anordningar har förutom för kassorna och de anställda medfört åtskilliga fördelar för företagen. Dessa har sålunda erhållit en snabbare och fullständigare rapportering av frånvaro från arbetet på grund av sjukdom, och även en minskad tendens till olovlig frånvaro torde ha konstaterats. Vidare har antalet utredningar på grund av särskilda förfrågningar från kassorna avsevärt minskat. Någon särskild ersättning till företagen för det merarbete, som dylika åtaganden medfört, har i allmänhet ej ifrågasatts och har inte förekommit.

Riksförsäkringsverket redogör härefter för innehållet i dess ovannämnda cirkulär av den 20 december 1966 samt fortsätter.

Som av det anförda framgår innebär verkets rekommendation i princip ingen ändring i vad som redan förut tillämpats av en del kassor utom däri, att i standardformuläret för överenskommelse arbetsgivarens handhavande formellt grundats på en av kassan i överenskommelsen lämnad fullmakt. Denna konstruktion har medfört, att verket ansett sig kunna medge att dagen för den anställdes sjukanmälan till arbetsgivaren räknas som sjukanmälningstag till kassan.

Lagen om allmän försäkring torde i och för sig inte lägga hinder i vägen för ersättningar i viss utsträckning från försäkringskassa till arbetsgivare för arbete som denne utför för kassans räkning. Rörande de för- och nackdelar, som för arbetsgivare och anställda resp. sjukförsäkringens administration kan vara förenade med att sjuk- och friskanmälningar görs till arbetsgivaren i stället för till försäkringskassan, föreligger emellertid efter sjukpenningreformens genomförande ännu inte sådana erfarenheter, att man kan bilda sig någon uppfattning om hur stor en eventuell ersättning till arbetsgivaren borde vara. Innan sådana erfarenheter vunnits saknas enligt verkets mening anledning att utge ersättning av förevarande slag.

Försäkringskassaförbundet yttrar följande.

Systemet med sjuk- och friskanmälan genom arbetsgivares medverkan har tillämpats på många håll alltsedan den allmänna sjukförsäkringens genomförande år 1955. Fördelarna med ett sådan system var för arbetsgivarna, att de därigenom bl.a. fick uppgift om de anställdas sjukpenningdagar för beräkning av sjuklön och semesterunderlag, för de anställda medförde det ett förenklat anmälningsförfarande, eftersom anmälan eljest måste göras till såväl försäkringskassa som arbetsgivare, och för kassorna innebar denna ordning att de inte behövde administrativt belastas av de fall som avslutades under den intill 1 januari 1967 gällande 3-dagars karenstiden. Ett relativt stort antal överenskommelser av här nämnt slag har träffats under årens lopp.

Genomförandet av lagändringen den 1 januari 1967 medförde, att vissa kassor måste företa en översyn av sina sjukanmälningrutiner. Bl.a. har nu kassorna allmänt installerat handspelare för mottagning av sjukanmälningar under icke kontorstid och har därmed utrustning för att ta emot samtliga sjukanmälningar från sina försäkrade. Lagändringen har dessutom medfört, att den administrativa vinst kassorna tidigare hade av överenskommelser med arbetsgivare om sjuk- och friskanmälan till största

delen bortfallit i och med att sjukpenning som regel skall utgå från och med dagen efter insjuknandedagen.

Det har dock ansetts värdefullt, inte minst ur kontrollsynpunkt, att även framdeles upprätthålla de goda kontakter, som skapats mellan försäkringskassorna och arbetsgivarna, varför riksförsäkringsverket rekommenderat kassorna att även fortsättningsvis träffa överenskommelser av här aktuellt slag. Enligt vad förbundet erfarit från försäkringskassorna har inte heller några betänkligheter från de enskilda arbetsgivarna framförts vid förnyandet av överenskommelserna vid årsskiftet. De administrativa kostnaderna för arbetsgivarna torde även uppgå till relativt blygsamma belopp.

Enligt förbundets uppfattning vore det också ur principiell synpunkt mindre lämpligt att tillskapa en sådan ordning, som motionärerna föreslår, att ersättning skall kunna utgå till arbetsgivare för kostnader för sådan administration, som enligt lagen åvilar försäkringskassorna. Konsekvenserna av en sådan lagstiftning är svåra att i förväg överblicka.

Svenska arbetsgivareföreningen framhåller att behovet av kontrollåtgärder från försäkringskassornas sida ökat genom sjukförsäkringsreformen. Härefter anför föreningen följande.

Liksom hittills måste försäkringskassornas kontroll huvudsakligen ske genom förfrågningar hos arbetsgivarna. Det är därför naturligt att kassorna funnit det angeläget att få till stånd samarbetsöverenskommelser av det slag, som behandlas i motionerna och som innebär att företaget åtar sig att för kassans räkning mottaga sjuk- och friskanmälningar av de anställda. Riksförsäkringsverket har rekommenderat försäkringskassorna att söka träffa sådana överenskommelser med arbetsgivare, som har ordnad personalredovisning.

Den anställde är skyldig att snarast möjligt meddela arbetsgivaren frånvaro på grund av sjukdom. Trots detta har arbetsgivaren intresse av att erhålla information om den anställde gjort sjukanmälan till försäkringskassan och i så fall tidpunkten för detta. Arbetsgivaren har bl.a. möjlighet att för utbetalning av sjuklön och semesterlön begära att den anställde uppvisar intyg från försäkringskassan. Ett sådant intygsförfarande — som hittills endast torde ha tillämpats i begränsad utsträckning — har aktualiserats i samband med de nya sjukpenningreglerna. Med hänsyn till det omfattande administrativa merarbete och de ökade kostnader, som försäkringskassorna skulle åsamkas, har föreningen under förhandenvarande omständigheter avstått från att generellt rekommendera företagen att kräva sådana intyg. Föreningen har undersökt möjligheterna att på andra vägar nå ett effektivt — men för ingendera parten alltför betungande — informationsutbyte mellan försäkringskassa och företag. Föreningens överväganden har främst gällt den i motionerna behandlade typen av överenskommelser. Som motionärerna påpekar har systemet med central sjukanmälan via arbetsgivaren fördelar även för denne även om de största fördelarna kommer försäkringskassan till godo.

Företag, som åtagit sig att ombesörja sjuk- och friskanmälningar, får räkna med jämförelsevis höga kostnader. Föreningen har därför ansett det angeläget att få till stånd en kostnadsfördelning, som beaktar både företagets och försäkringskassans intresse av samarbetet. Under hösten 1966 fördes överläggningar mellan föreningen och riksförsäkringsverket,

dock utan att leda till positivt resultat. Tveksamhet beträffande kassornas rätt att utge sådan ersättning till företagen torde härvid ha varit avgörande.

I samband med nämnda överläggningar gjorde föreningen — på grundval av kontakter med ett antal företag som träffat överenskommelser — en överslagsmässig kalkyl beträffande företagets självkostnader. Dessa beräknades för innevarande år komma att i genomsnitt uppgå till drygt 10 kr. per anställd och år. Till detta kommer närmare 2 000 kr. i engångskostnader för inköp och installation av den apparatur, som krävs för telefonmottagning på icke arbetstid (utan sådan telefonmottagning kommer med de nya bestämmelserna en stor del av sjukanmälningarna att gå direkt till försäkringskassan, vilket medför att företagen icke kan tillgodogöra sig de viktigaste fördelar som samarbetet erbjuder). Vid överläggningarna begärde föreningen, att riksförsäkringsverket skulle rekommendera kassorna att dels bekosta apparatur för telefonmottagning, dels ersätta cirka halva kostnaden för företagets administrativa merarbete, varvid ersättningen dock borde utgå efter generella grunder och baseras på en genomsnittlig beräkning av kostnaden per årsanställd. En sådan kostnadsfördelning måste anses fullt skälig. Möjligheterna att erhålla en viss ersättning från kassorna kan också förutsättas medföra att ett ökat antal företag skulle vara villiga att ingå överenskommelser av angivet slag.

Utskottet

Vid årsskiftet trädde väsentliga ändringar i kraft inom sjukförsäkringslagstiftningen. Ändringarna innebar att karensdagarna slopades, sjukpenningsskalan utbyggdes och sjukpenningbeloppen höjdes. Riksförsäkringsverket har rekommenderat försäkringskassorna att i anslutning till den företagna utbyggnaden av försäkringen intensifiera sjukkontrollen. Bland de former som därvid särskilt bör uppmärksammas är förfrågan hos arbetsgivare om anställdas frånvarotid från arbetet. Arbetsgivaren är enligt lagen om allmän försäkring skyldig att till försäkringskassa lämna uppgift för namngiven person rörande förhållanden som är av betydelse för lagens tillämpning och är således skyldig att medverka vid sådan kontroll. Utöver nu angivna kontrollmetod rekommenderar riksförsäkringsverket kassorna att — från såväl kontroll- och rationaliseringssynpunkt för kassorna som från servicesynpunkt för de försäkrade — träffa överenskommelse med arbetsgivare, som har ordnad personalredovisning, att arbetsgivaren i egenskap av ombud för kassan skall ta emot sjuk- och friskanmälan från de anställda och vidarebefordra anmälningarna till kassan. Riksförsäkringsverket tillhandahåller formulär till sådan överenskommelse. Formuläret innehåller bl. a. anvisningar om att dagen för den anställdes sjukanmälan till arbetsgivaren räknas som sjukanmälningsdag till kassan, att den anställda själv har att tillse att läkarintyg kommer kassan till handa när sådant intyg erfordras samt att under tid, då arbetsgivaren har stängt och inte har särskild anordning för mottagande av sjukanmälan från anställd,

denne är oförhindrad att göra sjukanmälan direkt till kassan. I formuläret förutsattes att eventuell överenskommelse löper med en uppsägningstid av tre månader. Bestämmelser om ersättning till arbetsgivaren för dennes åtagande saknas.

Motionärerna anför, att det inte varit möjligt för arbetsgivare att erhålla ersättning för det arbete de åtar sig enligt ovan angivna överenskommelser. Det är därför förstäeligt att många arbetsgivare tvekar att träffa nya överenskommelser eller att förnya sådana som träffats tidigare. Anledningen till att arbetsgivarna hittills inte kunnat få någon ersättning från försäkringskassorna är enligt uppgift att lagen om allmän försäkring lägger hinder i vägen härför. Motionärerna anser att detta hinder bör undanröjas genom lagändring. De förordar att ersättning skall kunna utgå med visst enhetligt belopp per årsanställd som är sjukpenningförsäkrad i vederbörande kassa.

Lagen om allmän försäkring hindrar inte, att allmän försäkringskassa lämnar ersättning för arbetsuppgift som arbetsgivare utför för kassans räkning. Frågan huruvida ersättning skall utgå måste uppenbarligen bedömas med utgångspunkt från förhållandena i de enskilda fallen. Bland de omständigheter som vid en sådan bedömning kan vara av betydelse må framhållas omfattningen av arbetsgivarens åtagande och den omläggning av arbetsgivarens rutiner som kan erfordras. Vid bedömningen måste också beaktas att systemet med sjuk- och friskanmälan genom arbetsgivaren medför fördelar även för arbetsgivaren genom att, som riksförsäkringsverket påpekat, denne erhåller en snabbare och fullständigare rapportering av de anställdas frånvaro på grund av sjukdom. Vidare kan särskilda förfrågningar från försäkringskassan rörande sjuk- och friskanmälan genom arbetsgivarens försorg är att se som en serviceåtgärd från arbetsgivaren gentemot de anställda.

Med det anförda anser sig utskottet ha besvarat motionerna. Något initiativ från riksdagens sida synes enligt utskottets mening inte vara erforderligt i anledning av dessa.

Under hänvisning till det anförda hemställer utskottet,

att förevarande motioner, I: 356 och II: 443, inte måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 11 maj 1967

På andra lagutskottets vägnar:

AXEL STRAND

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från första kammaren: herrar Strand, Lars Larsson, Hübinette, fru Nilsson, herrar Eric Carlsson, Wanhainen, Erik Filip Petersson och Wirtén;

från andra kammaren: herrar Anderson i Sundsvall, Rimmerfors, Gustavsson i Alvesta, fröken Wetterström, fröken Sandell, herr Johansson i Södertälje, fru Svensson och fru Skantz.